

Riktlinjer för Lex Sarah

Socialtjänstlagen (SoL) 14 kap 3-7 §§ och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 24 b-g §§ LSS

SOSFS 2011:5 (S)

Innehåll

Inledning	3
Vad ska rapporteras?	3
Rapporteringsskyldighet	3
Skyldighet att rapportera missförhållanden och risker	4
Anonymitet	4
Omfattas inte av rapporteringsskyldighet	4
Om den enskilde inte vill att en rapport ska lämnas	4
Dokumentation	4
Hur rapporterar man?	4
Handläggning av inkommen rapport	5
Registrering och diarietföring	5
Omedelbara åtgärder	5
Polisanmälan	5
Ansvar	6
Enhetschef	6
Utredare	6
Avdelningschef	6
Förvaltningschef	7
Stöd till anmälare eller den anmälda	7
Utredning och dokumentation	7
Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg, IVO	8
Rutiner för återrapportering till nämnd	8
Sekretess	8
Processkarta för Lex Sarah	10

Inledning

Enligt bestämmelser om Lex Sarah i socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, ska personalen genast rapportera missförhållanden samt risk för missförhållanden inom verksamheten. Bestämmelserna om Lex Sarah finns i 14 kap. 2-7 §§ och 7 kap. 6 § Socialtjänstlagen samt i 24 b-24 g §§ LSS.

Lex Sarah är en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Det är viktigt att komma till rätta med brister i verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Syftet är att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden.

Om det visar sig att missförhållandet är allvarligt, ska det snarast anmälas till Inspektionen för vård- och omsorg, IVO. Barn och unga som av Socialtjänsten är placerade för vård utanför det egna hemmet kan vid missförhållanden kontakta IVO. Enskilda, anhöriga och allmänheten kan inte göra en Lex Sarah anmälan till IVO. Om enskilda har klagomål på verksamheten ska verksamheten utreda dessa och genomföra de åtgärder som krävs för att verksamheten ska hålla god kvalitet.

Vad ska rapporteras?

Missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden ska rapporteras enligt Lex Sarah. Anmälningsskyldigheten gäller oavsett om skadan, eller risken för skada uppkommer genom avsiktligt handlande eller genom olyckshändelse.

Missförhållanden i verksamheten kan vara

- Utförda handlingar och/eller
- Handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.
- Missförhållanden mellan personer som får insatser i verksamheten
- Olika typer av våld som kan vara fysiska som slag, nypningar och hårda tag
- Psykiska övergrepp, som hot, bestraffningar, trakasserier, skrämsel kränkande bemötande eller annat olämpligt beteende
- Sexuella övergrepp
- Ekonomiska övergrepp, som stöld av pengar/ägodelar, utpressning, förskingring
- Brister i den tillsyn eller omvårdnad som den enskilde får, som t.ex. hygien, mathållning, tand och munhygien

Rapporteringsskyldighet

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade är rapporteringsskyldig enligt Lex Sarah.

Rapporteringskyldigheten omfattar både den som själv uppmärksammar missförhållanden eller risk för missförhållanden och den som får kännedom om ett missförhållande eller risk för missförhållande

Skyldighet att rapportera missförhållanden och risker

Följande funktioner har rapporteringskyldighet enligt bestämmelserna i Lex Sarah:

- Anställd
- Uppdragstagare
- Praktikant eller motsvarande under utbildning
- Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program

Anonymitet

Eftersom rapportering av missförhållanden enligt Lex Sarah är en skyldighet kan rapportering inte ske anonymt. Anonyma rapporter leder även till att det är svårt att utreda vad som hänt. Ibland förekommer det att en grupp rapporterar ett missförhållande enligt Lex Sarah. Även i dessa fall måste det framgå vilka personer som står bakom rapporten.

Omfattas inte av rapporteringskyldighet

Dessa personer omfattas inte av rapporteringskyldigheten enligt Lex Sarah.

- Frivilligarbetare som arbetar på eget initiativ, inte på uppdrag av kommunen
- God man/förvaltare
- Anhörig
- Personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken där den enskilde själv anställer personliga assistenter

Om någon av dessa funktioner berättar om missförhållanden som kan omfattas av bestämmelserna om Lex Sarah för anställda, uppdragstagare, praktikanter eller deltagande i arbetsmarknadspolitiska program träder dessa personer rapporteringskyldighet in, eftersom de då fått kännedom om missförhållandet eller risken för missförhållande.

Om den enskilde inte vill att en rapport ska lämnas

Eftersom Lex Sarah är en del av verksamheten systematiska kvalitetsarbete och inte är en del av den enskildes ärende kan enskilda inte hindra att en rapport enligt Lex Sarah lämnas. Rapporten får i sådana fall utformas som att den enskildes integritet värnas.

Dokumentation

I samband med rapporten ska de antecknas i den enskildes personakt att en rapport lämnats. All dokumentation kring handläggningen av Lex Sarah-ärendet hör dock inte till den enskildes personakt och ingen dokumentation ska ske där.

Hur rapporterar man?

Rapporten lämnas genom länk på intranätet. Via länken får personal upp ett formulär där uppgifter om missförhållandet lämnas. Rapporten ska innehålla en kortfattad beskrivning av missförhållandet

eller risken för missförhållande, på vilken arbetsplats missförhållandet inträffar samt namn och kontaktuppgifter till rapportören. Rapporten ska inte innehålla uppgifter om arbetsrättsliga åtgärder, t ex om personer stängts av eller liknande.

Rapport om missförhållanden kan även göras muntligt till utredare/Kvalitets- och utvecklingschef i omsorgsförvaltningen.

Om man är osäker på om det inträffade är ett missförhållande och/eller om det ska rapporteras kan anställda inom omsorgsförvaltningen kontakta kvalitets- och utvecklingschef för vägledning eller rapportera det inträffade som en avvikelse.

Handläggning av inkommen rapport

Ett missförhållande eller påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål. Samtliga rapporter skall utredas, om det inte snabbt kan konstateras att det inte är fråga om ett missförhållande eller att den rapporterade risken är oklar eller avlägsen. Då kan utredningen avslutas med ett ställningstagande om detta. Ställningstagandet och övriga omständigheter dokumenterats och diarieförs.

Hur omfattande en utredning måste vara beror på vad som har hänt. Ärenden måste dock bli tillräckligt utredda för att den som ska fatta beslut i ett ärende ska ha ett underlag för att kunna fatta ett korrekt beslut.

När utredaren inleder utredningen görs en plan för hur utredningen ska genomföras. Om utredaren ska prata med den som utsatts för missförhållande/risk för missförhållande och/eller dennas anhöriga beror på omständigheterna i händelsen.

Alla kontakter som tas under utredningen dokumenteras i utredningen, se rubrik Utredning och dokumentation.

Registrering och diarieföring

Utredare/kvalitets- och utvecklingschef tar emot rapport om missförhållanden. Inlämnad rapport ska registreras/diarieföras. Offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om sekretess/tystnadsplikt för enskildas personliga förhållanden gäller

Omedelbara åtgärder

Omedelbara åtgärder skall vidtas vid direkt hot mot den enskildes liv, personliga säkerhet och hälsa för att förhindra att konsekvenserna förvärras. Åtgärderna genomförs av verksamheten och beslut fattas av enhetschef eller avdelningschef beroende på vilka åtgärder som vidtas.

Polisanmälan

Om det finns anledning att anta att en inträffad händelse är brottslig ska en polisanmälan göras. Misshandel, förskingring, stöld eller annan brottslig handling faller under allmänt åtal och skall alltid polisanmälas. En polisanmälan utesluter inte den interna lex Sarahutredningen.

Vid stöld i den enskildes hem, ordinärt boende eller särskilt boende uppmanas alltid den bestulne, dennes anhöriga eller god man att göra en polisanmälan. En polisanmälan kan även utföras av ansvarig chef för enheten.

Ansvar

Enhetschef

Ansvarig chef ansvarar för att information om Lex Sarah ges muntligt och skriftligt i samband med att en person påbörjar en anställning, ett uppdrag eller en praktikperiod samt i samband med att en frivilligarbetare introduceras i verksamheten.

Ansvarig chef ansvarar också för att personalen kontinuerligt, minst en gång per år informeras om skyldigheten att vaka över den enskilde och anmälningsskyldigheten. Kvalitets- och utvecklingschef skickar regelbundet ut information som kan användas vid den årliga informationen. Vid behov kan enhetschef även be kvalitets- och utvecklingschefen att hålla i informationen till arbetsplatsen.

Enhetschef ansvarar även för:

- Att utan dröjsmål rätta till missförhållandet för att undanröja direkta hot mot den enskildes liv, personliga säkerhet eller fysiska/psykiska hälsa
- Den enskilde och/eller anhöriga underrättas om det inträffade och vilka åtgärder som vidtagits
- Att omgående informera avdelningschef/kvalitets- och utvecklingschef. Ärendet överlämnas till kvalitets- och utvecklingschef för utredning.
- Ge stöd till anmälaren, den som blivit anmäld samt övriga medarbetare i arbetslaget
- Återkoppla tagna beslut till anmälaren, den som blivit anmäld samt övriga medarbetare i arbetslaget
- Vidta de åtgärder som beslutats efter utredning för att missförhållanden inte skall upprepas
- Fortlöpande följa upp vidtagna åtgärder

Utredare

- Att ärendet diarieförs
- Att utredning inleds samma dag och att utredningen görs skyndsamt
- Information och återkoppling till den enskilde som utsatts, dess vårdnadshavare, ställföreträdare etc. ges kontinuerligt under utredningens gång.
- Att informera omsorgsnämnden om anmälan, utredning och beslut

Avdelningschef

- Beslutar om en eventuell omedelbar disciplinär åtgärd behöver göras

- Avsluta ärendet med ett beslut om vilka åtgärder som skall vidtas. Fattar ett beslut om eventuella disciplinära åtgärder efter genomgång av ärendet tillsammans med utredaren.

Förvaltningschef

- Fattar beslut om det inträffade är ett allvarligt missförhållande eller risk för allvarligt missförhållande

Stöd till anmälare eller den anmälda

Enhetschefen har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön. Tillsammans med den eller de som behöver stöd, t.ex. anmälaren, den anmälda eller personalgruppen bedömer arbetsledare/chef om vidare åtgärder ska vidtas exempelvis kontakt med företagshälsovården.

Utredning och dokumentation

Dokumentationen av utredningen ska utvisa:

1. Vad det anmälda missförhållandet eller risken för ett missförhållande har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde
2. När den muntliga eller skriftliga anmälan togs emot
3. Vem som gjorde anmälan, om den inte har gjorts anonymt
4. När och hur det allvarliga missförhållandet upptäcktes
5. Vad som framkom när anmälan utreddes
6. Om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen
7. En bedömning av om det finns risk för att något liknande skulle kunna inträffa igen
8. Vilket beslut som utredningen avslutades med
9. Vilka åtgärder som vidtogs med anledning av anmälan
10. När (år, månad, dag, ev. klockslag) olika händelser inträffade och åtgärder vidtogs

Utredningen skall avslutas med ett beslut. Om utredningen inte visar att det var ett allvarligt missförhållande så kan det ändå ingå i verksamhetens kvalitetsarbete och åtgärder kan behöva vidtas för att förbättra verksamheten. Förvaltningschef har delegation på att fatta beslut enligt Lex Sarah, se delegationsordning.

Utredningar dokumentera oidentifierat, så att vare sig den enskilde eller personal kan identifieras i utredningen. Det görs för att fokus i utredningen ska hamna på hur förvaltningen säkerställer kvaliteten i verksamheten och inte på enskilda personers agerande.

För varje uppgift som dokumenteras under utredningen ska det framgå:

1. Datum för när uppgiften dokumenterades
2. Varifrån uppgiften kommer
3. Vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar
4. Vem(namn och befattning eller titel) som har dokumenterat uppgiften

Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg, IVO

Ett förhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som bedöms vara allvarligt ska snarast anmälas till IVO.

Med allvariga missförhållanden som ska anmälas till IVO enligt 14 kap. 7 § SoL och 24 f § LSS ska avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett allvarligt hot mot eller har medfört allvarliga konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande som också ska anmälas ska avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett allvarligt missförhållande.

Anmälan görs på IVOs blankett ”Anmälan – lex Sarah ” finns som finns på IVOs hemsida <http://www.ivo.se> samt i verksamhetssystemet för handläggning av Lex Sarah

Om utredningen inte har avslutats när anmälan till IVO görs, ska utredningen lämnas in så snart den har färdigställts och senast två månader efter det att anmälan har gjorts.

Den enskilde som berörs bör alltid underrättas när en anmälan har gjorts till IVO om ett allvarligt missförhållande eller en risk för allvarligt missförhållande.

Rutiner för återrapportering till nämnd

Samtliga Lex Sarah ärenden skall rapporteras till Omsorgsnämnden. Regelbunden sammanställning över de rapporter som har gjorts skall göras kontinuerligt med återkoppling till verksamheten. Sammanställningar av Lex Sarah utredningar ska finnas som underlag vid ledningens genomgång två gånger per år samt vara en del av nämndens kvalitetsberättelse. Utredningen och dokumentationen ska sparas i minst fem år.

Sekretess

Eftersom en rapport enligt Lex Sarah inte hör till den enskildes personakt, utan ska diarieföras hos nämnden så är det en allmän handling, som på begäran kan lämnas ut. Det samma gäller nämndens utredning efter rapporten samt anmälan till Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Uppgifter om enskildas personliga förhållanden omfattas av socialtjänstens bestämmelser om sekretess. Det innebär att delar av rapport och utredning kan sekretessbeläggas. Om en uppgift i rapporten, utredningen eller anmälan maskeras med hänvisning till sekretess ska det fattas ett beslut om detta. Beslutet kan den som begärt att handlingen ska lämnas ut sedan överklaga till Förvaltningsrätten

Nyhetsbyråer kontaktar regelbundet nämnden och begär att inkomna rapporter och upprättade utredningar ska lämnas ut. Det innebär att massmedia ofta rapporterar om de händelser som omfattas av bestämmelserna kring Lex Sarah. Det får dock inte hindra anställda från att rapportera händelser. Verksamhet bör arbeta för en öppenhet kring de brister som finns i verksamheten och berätta om det arbete som sker för att förbättra kvaliteten.

Processkarta för Lex Sarah

